

Základní škola a mateřská škola Rohatec, příspěvková organizace
Školní 50, 696 01 Rohatec

KRIZOVÝ PLÁN ŠKOLY

Školní rok 2024/2025

Č.j.: ZSMSRO 505/2024

Krizový plán školy v případě výskytu rizikového chování žáků 2024/2025

Krizový plán školy udává, jakým způsobem postupovat v rizikových situacích pro žáky na půdě školy, kdy jsou žáci ohrožováni užíváním návykových látek či rizikovými způsoby chování. Role školy v těchto situacích je pouze preventivní a poradenská, šetření provádí Policie ČR. S krizovým plánem školy je seznámen pedagogický sbor, rodiče i žáci školy.

1. Šikana

Program proti šikanování ve škole slouží k vytvoření bezpečného, respektujícího a spolupracujícího prostředí ve škole, zaměřuje se především na prevenci šikanování a ukazuje postupy řešení šikanování. Je určen všem pedagogickým pracovníkům školy, dále pak nepedagogickým pracovníkům, rodičům a žákům školy.

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí, která ohrožuje naplňování zásad a cílů vzdělávání ve škole a školském zařízení, kdy dochází ke ztrátě pocitu bezpečí žáků. Často zůstává dlouho skryté. Tak i při relativně malé intenzitě šikany může u jejích obětí docházet k závažným psychickým traumatům s dlouhodobými následky a k postupné deformaci vztahů v kolektivu.

Šikana v zárodečných stádiích se více či méně vyskytuje téměř v každé škole. Proto je třeba klást důraz na budování otevřených, kamarádských a bezpečných vztahů mezi žáky ve třídě. Je důležité, aby pedagogové uměli rozpoznat a řešit počáteční stadia šikanování.

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.

Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Rovněž se může realizovat prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

- a) Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který je útočníkem, tak žáka, který byl obětí.
- b) Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR či státní zastupitelství.
- c) Škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo.

Základní pravidla primární prevence

Základem prevence šikanování a násilí ve škole je Školní vzdělávací program , který podporuje pozitivní vzájemné vztahy mezi žáky (a mezi žáky a učiteli) a usiluje o vytváření bezpečného prostředí školy.

Systém primární prevence je dán především Minimálním preventivním programem.

V souladu s tímto i je vypracován i školní řád. Pro předcházení, případně řešení případů šikany, má škola možnost spolupracovat s těmito institucemi:

- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickými poradnami, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
- v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie,
- v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou).

Doporučené postupy

Postup pedagogického pracovníka a ředitele školy

Postup pedagogického pracovníka

1. Informují-li rodiče pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele školy.
2. Má-li pedagogický pracovník podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele školy.
3. V případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitele školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitele školy.
4. Vždy informuje rodiče o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případech, že se podezření neprokáže.
5. Navrhne v pedagogické radě potrestání agresorů.

Postup ředitele školy

1. Přijme informaci o šikanování (pedagogický pracovník, rodič, žák)
2. Rozhodne, zda škola zvládne řešit šikanu vlastními silami nebo zda škola potřebuje pomoc z venku a je nezbytná její součinnost se specializovanými institucemi a Policií ČR.
3. V případě prokázaných projevů šikany jmenuje pracovníky, kteří se budou podílet na vyšetřování šikany dle jeho pokynů
4. Zajistí informování dotčených rodičů o vyšetřování šikany nebo sám informuje o výsledcích vyšetřování šikany, které řídí.
5. V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, speciálně pedagogického centra nebo dalších odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.
6. V mimořádných případech doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
7. V mimořádných případech podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou
8. Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění) oznámí tuto skutečnost Policii ČR.

9. Oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka.

Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

10. Projedná v pedagogické radě potrestání agresorů.

2. Záškoláctví

Většinou se definuje jako úmyslné zameškávání školního vyučování. Žák se z vlastní vůle, bez vědomí rodičů vyhýbá pobytu ve škole. Záškoláctví se klasicky rozlišuje na dvě základní formy:

- impulzivní – dítě neplánuje, že nepůjde do školy, zachová se tak až na základě náhlého impulsu (například po druhé hodině odejde ze školy, aniž by ho to ráno napadlo);
- plánované – žák plánuje odchod ze školy dopředu, vymýšlí si různé záminky (například si vymyslí bolesti břicha, případně se z psychických příčin bolesti opravdu objevují).

Za záškoláctví je považována neomluvená absence žáka. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona. Záškoláctví je nejvýraznější formou odporu dítěte ke škole.

Školní docházku eviduje třídní učitel a v případě podezření na záškoláctví se obrací na zákonného zástupce nezletilého žáka, nebo může požádat o spolupráci věcně příslušný správní orgán.

Záškoláctví bývá často nepřiměřenou formou řešení konfliktních situací v rodině, ve škole či ve výchovných institucích, přičemž k němu mají sklon zejména děti, které se subjektivně cítí neúspěšné, nezařazené ve skupině nebo prožívají úzkost a strach v prostředí, ve kterém se pohybují.

U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informován ředitel školy.

V případě závažných forem záškoláctví třídní učitel dále spolupracuje s výchovným poradcem, metodikem prevence, pedagogicko-psychologickým poradenstvím, oddělením sociálně právní ochrany dětí, Policií České republiky.

Jak už vlastně vyplývá i z příčin, které mohou vést k záškoláctví, nemusí být vše na první pohled vidět. Dítě, které chodí za školu, může dokonce navenek působit jako úplně normální a bezproblémové dítě, kterému vlastně nic moc nechybí. Ještě těžší je rozpoznat, kdy je dítě záškoláctvím ohroženo, a začít preventivně působit. Nicméně když se na dítě zaměříme, věnujeme mu patřičnou pozornost a pravidelně si s ním povídáme a zajímáme se o něj, je velká pravděpodobnost, že si případných problémů všimneme včas.

Prostřednictvím školního vzdělávacího programu je třeba posilovat u žáků kladný vztah ke škole, vzdělání, svým spolužákům a učitelům, nabízet pozitivní vzory chování a posilovat zdravé klima školy, nabízet mimoškolní zájmové činnosti.

Žáky a rodiče je třeba důsledně seznámit se školním řádem (omluvení žáka z výuky)

O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti žáků informuje třídní učitel výchovného poradce. Neomluvenou nepřítomnost do součtu 5 vyučovacích hodin řeší se zákonným zástupce žáka třídní učitel formou pohovoru. O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii.

Pokud má žák více než 5 neomluvených hodin, svolává ředitel školy školní výchovnou komisi. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají.

V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 10 hodin, zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací (např. kopií zápisu z pohovoru s rodiči) orgánu sociálně právní ochrany dětí.

V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku nebo je-li neomluvená absence žáka příliš vysoká, následuje hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR.

Doporučené postupy

1. Žáci jsou povinni docházet do školy pravidelně a včas podle daného rozvrhu, účastnit se vyučování a všech akcí školy, které se v době vyučování konají; řádně omlouvat svoji neúčast na vyučování a ostatních povinných akcích školy.
2. Zákonný zástupce žáka je povinen doložit důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování nejpozději do 3 kalendářních dnů od počátku nepřítomnosti žáka, a to písemně, e–mailem nebo telefonicky. Po návratu žáka do školy je povinen jej omluvit v el. žákovské knížce.

3. V odůvodněných případech (např. podezření na záškoláctví) může třídní učitel ke každé absenci z důvodu nemoci omlouvané zákonnými zástupci požadovat doložení žákovy nepřítomnosti také potvrzením ošetřujícího lékaře.
4. Omluvenku předloží žák třídnímu učiteli ihned po návratu do školy.
5. Absence žáka omlouvá zákonný zástupce žáka.
6. Při dlouhodobé absenci známé předem (např. rodinná rekreace) vyžaduje škola od zákonných zástupců předem písemné omluvení. Uvolnění na jednu vyučovací hodinu povoluje vyučující předmětu nebo třídní učitel, maximálně na 1 den povoluje třídní učitel, na delší dobu ředitel školy nebo jeho zástupce.
7. Uvolňování žáka z vyučování před jeho ukončením je možné pouze na základě písemné omluvy zákonných zástupců, kterou žák předloží vyučujícímu hodiny nebo třídnímu učiteli (při uvolnění na jednu hodinu) nebo třídnímu učiteli (při uvolnění na více hodin).
8. Při výskytu neomluvené absence je potřeba neodkladně informovat rodiče. Pokud se vyskytnou další neomluvené hodiny, je svolána výchovná komise.
9. Jestliže dojde k opakovanému bezdůvodnému nebo řádně neomluvenému zanedbání školní docházky, oznámí škola v souladu se zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně –právní ochraně dětí tuto skutečnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí, případně místnímu oddělení Policie ČR.
10. Kázeňská opatření za neomluvenou absenci.
11. Zjistit příčiny záškoláctví.

3. Vandalismus

Vandalismus ve školním prostředí se projevuje ničením školního majetku nebo jeho poškozováním a ničením majetku ostatních žáků a žákyň, případně další zaměstnanců školy. Následkem vandalismu může být úplné zničení nebo významné poškození věci. Rizikovými okamžiky bývají především přestávky a pak vyučovací hodina ve spojení s žákem nebo žákyň, kteří se touto dobou nezdržují ve třídě (jsou uvolnění z vyučovací hodiny, přicházejí do školy v průběhu vyučování,...)

Při řešení závažných situací spojených s vandalismem je možné spolupracovat s pedagogicko-psychologickým poradenstvím, střediskem výchovné péče, OSPODem (opakované jednání a výchovná ani další opatření, která škola zvolila, neměla žádný účinek) a místním oddělením Policie České republiky (vyšší škoda, úmyslné poškození, nikdo nejeví snahu o nápravu a škola není vlastními silami schopná domoci se takové nápravy).

Doporučené postupy

1. Každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil. Proto bude po něm škola požadovat náhradu.
2. U škod, které se dají nahradit tak, že je opraví sám žák nebo žákyně, je preferován tento způsob náhrady škody. Případně může škodu nahradit jeho zákonný zástupce.
3. Pokud vznikne škoda na školním majetku, je potřeba sepsat o celé záležitosti záznam (kdo, co, kdy, kde, jak, proč, čím ...). Pokud škola viníka zná, může po něm nebo jeho zákonném zástupci vymáhat náhradu škody.
4. Nedojde-li mezi zákonným zástupcem nezletilého žáka a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.
5. Kázeňská opatření za vandalismus.
6. Oznámení rodičům: nepatrná nebo malá škoda, dítě věc poškodilo úmyslně a nejeví žádnou snahu o nápravu, škoda je většího rozsahu nebo je škoda na majetku někoho třetího (spolužák, cizí osoba v průběhu exkurze, ...).
7. Při výskytu vandalismu je potřeba objasnit důvody pro takové chování. Může jít o záměr nebo cíl, snahu na sebe upozornit, vyrovnat se spolužákům a spolužačkám, o následek šikany nebo její doprovodný jev apod.
8. Kdo řeší a s kým spolupracuje: vedení školy, třídní učitel, pedagogický pracovník, školní poradenské pracoviště (školní psycholog, metodik prevence, výchovný poradce), pedagogicko-psychologické poradenství, OSPOD, Policie České republiky.

4. Krádeže

Krádež je takové jednání, při kterém se někdo zmocní věci, která není jeho a to za účelem si ji ponechat, používat ji apod., aniž by s tím majitel věci souhlasil, nebo o tom byl informován. Drobné krádeže se vyskytují ve všech školách a všech stupních vzdělávací soustavy. Při řešení krádeže škola může dle závažnosti případu spolupracovat s pedagogicko-psychologickým poradenstvím, střediskem výchovné péče, oddělením sociálně právní ochrany dětí a místním oddělením Policie České republiky.

Doporučené postupy

1. Nošení cenných věcí do školy v sobě skrývá rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Škola doporučuje žákům cenné věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním, do školy nenosit. Platí zákaz volného odkládání těchto věcí, pokud k tomu žák není vyzván na výhradně určené místo (při výuce tělesné výchovy, pracovních činností...).
2. Pokud žáci budou svědky takového protiprávního jednání, ohlásí krádež nebo odcizení pedagogickému pracovníkovi školy.
3. Pedagogický pracovník o události pořídí záznam na základě výpovědi poškozeného (kdo, co, kdy, kde, jak, proč, čím ...). Ředitel školy nebo jeho zástupce věc předá orgánům činným v trestním řízení (obvodní oddělení Policie ČR) nebo poškozeného žáka poučí o tom, že má tuto možnost. Vyrozumí zákonného zástupce žáka.
4. Pokud je pachatel znám, je nutné trvat na tom, aby zloděj věc vrátil přímo poškozenému, omluvil se. Je potřeba se pečlivě zabývat příčinami. Vyrozumět rodiče.
5. Jedná-li se o škodu většího rozsahu, vyrozumíme místní oddělení Policie České republiky a oznámíme podezření na spáchání přestupku proti majetku, případně trestného činu majetkové povahy.
6. V případech, kdy se jedná o opakované jednání a výchovná a další opatření, která škola zvolila, neměla žádný účinek, informuje vedení školy či metodik prevence orgán sociálně právní ochrany dítěte.
7. Uložení kázeňského opatření.

5. Závislostní chování

a) Tabák

Závislost na tabáku je nejčastější ve formě cigaret. Návykovou drogou je nikotin.

Základní pravidla primární prevence

Je třeba žáky dostatečně a přiměřeně věku informovat o rizicích kouření, principu tabákového byznysu. Pravidelná dotazníková šetření mezi žáky pomocí anonymních dotazníků pomáhají monitorovat stav kouření a postoje ke kouření ve škole.

Informace je třeba předávat atraktivní a interaktivní formou – barevné obrázky, fotky, videa, kvízy, soutěžní otázky. Důležitá je zpětná vazba.

Při diskusi se žáky o dané problematice je třeba volit relevantní argumenty – nestrašit rakovinou či infarktem, ale tím, co dospívající zajímá: zhoršením akné i kvality pleti, zápachem z úst, zhoršením sexuálních funkcí, vráskami, stárnutím pleti, finanční stránkou kouření, zhoršením fyzické kondice, vysvětlení principu tabákového byznysu. Je dobré využít sítě co nejvíce spolupracovníků.

Doporučené postupy

Žáci chrání své zdraví i zdraví spolužáků. Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit. Zákaz se týká i elektronických cigaret.

1. Je-li žák přistižen při požívání tabákových výrobků v prostorách školy, v době školního vyučování nebo při akcích pořádaných školou, je nutné mu v dalším požívání zabránit.
2. Tabákový výrobek je potřeba žákovi odebrat (za přítomnosti další osoby) a zajistit, aby nemohl v požívání pokračovat.
3. Pedagogický pracovník, který přistihl žáka při požívání tabákových výrobků nebo byl o této skutečnosti žákem/y informován, sepiše o události stručný záznam s vyjádřením žáka (odkud a od koho má tabákový výrobek). Záznam podepíše: pedagog, žák, případně svědci (podepisují jako poslední, zůstávají „v utajení“). Záznam se zakládá do agendy školní metodik prevence. Je vyrozuměno vedení školy.

4. Pedagogičtí pracovníci mohou poskytovat žákům, kteří mají s užíváním návykových látek problémy, jakož i jejich zákonným zástupcům, informace o pomáhajících institucích a možnostech řešení situace.
5. Třídní učitel informuje zákonného zástupce nezletilého žáka.
6. Pokud se jednání opakuje, případně v závažných případech (s ohledem na věk nebo chování žáka), vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany obce s rozšířenou působností. Škola může od tohoto orgánu vyžadovat pomoc.
7. Uložení kázeňského opatření

b) Alkohol

Alkohol je návyková látka, která má velmi komplexní účinky na lidský organismus, které se rozhodně neomezují jen na ovlivnění psychiky nebo chování, v některých případech může rozvinout závislost na alkoholu, která je závažnou psychiatrickou poruchou. Alkohol dále poškozuje srdce a oběhový systém, játra, způsobuje onemocnění různých orgánů trávicího systému.

Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v České republice zakázáno.

Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, nebo je v konzumaci alkoholu podporovat.

Základní pravidla primární prevence

V případě zjištění konzumace alkoholu dítětem je nutná spolupráce s rodiči. Pokud jsou rodiče bez zájmu, je možné se obrátit na pedagogicko-psychologickou poradnu, specializované pracoviště zabývající se prevencí.

Všeobecná prevence školy by měla být zaměřena na formování vhodných postojů k návykovým látkám. Přiměřeně věku by měli být žáci informováni o alkoholu, jeho povaze, účincích a rizicích. Při předávání informací se osvědčuje především věcnost a ověřené informace.

Doporučené postupy

Konzumace alkoholu ve škole nebo na akcích pořádaných školou

V prostorách školy, v době vyučování i na všech akcích školou pořádaných platí zákaz konzumace alkoholu.

1. Při přistižení žáka je primárně nutné mu zabránit v další konzumaci.
2. Alkohol je třeba odebrat a zajistit.
3. Pedagogický pracovník posoudí, zda žáku nehrozí nějaké nebezpečí. V případě, že je žák ohrožen na zdraví a životě, volá první pomoc (155), informuje okamžitě zákonného zástupce žáka a dohodne se na dalším postupu.
4. Jestliže nebezpečí nehrozí, sepiše stručný záznam s vyjádřením žáka, (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne podepsat dokument, uvede tuto skutečnost do zápisu. Záznam založí školní metodik prevence do své agendy. Vyrozumí vedení školy.
5. Třídní učitel nebo jiný pedagogický pracovník informuje zákonného zástupce.
6. V případě nedostupnosti zákonného zástupce, vyrozumí škola OSPOD a vyčká jeho pokynů. Může vyžadovat pomoc.
7. Při opakování, splní škola oznamovací povinnost k orgánu OSPOD.
8. Škola v zájmu dítěte informuje jeho zástupce o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace a doporučí rodičům, aby vyhledali odborníka.
9. Uložení kázeňského opatření:

Nález alkoholu ve škole

a) Nález alkoholu v prostorách školy

1. Tekutinu nebudeme podrobovat žádnému testu.
2. Je informováno vedení školy, kam je tekutina uložena.
3. Je zpracován stručný záznam, který je založen v dokumentech metodika prevence.

b) Nález alkoholu u žáka

1. Tekutinu nebudeme podrobovat žádnému testu.
2. Je informováno vedení školy, kam je tekutina uložena.
3. Za přítomnosti metodika prevence nebo dalšího pedagoga je třeba sepsat stručný záznam (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne dokument podepsat, je tato skutečnost uvedena v zápisu. Záznam je uložen do agendy metodika prevence.
4. Je informován zákonný zástupce žáka.
5. V případě opakování, splní škola oznamovací povinnost k orgánu OSPOD.

c) Omamné a psychotropní látky

V prostorách školy, v době vyučování i na všech akcích školou pořádaných je zakázána výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek. Je zakázáno i navádění k užívání těchto látek a vstup do školy pod vlivem OPL.

Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle §283 Trestního zákoníku (Zákon č. 40/2009 Sb.) a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie České republiky nebo státnímu zástupci.

Příznaky užívání drog:

- výkyvy nálad,
- vznětlivé a agresivní chování,
- únava,
- úpadek vzhledu a zanedbávání zevnějšku, špinavé oblečení,
- začervenání kolem nosu,
- zúžení nebo rozšíření zornic,
- lhaní, tajnosti,
- ztráta chuti, hubnutí,
- utrácení hodně peněz,
- ztrátení věcí z domu, krádeže peněz doma i ve škole,
- ztráta zájmu o zájmy, sport,
- změna kamarádů, ztráta původních kamarádů, samotářství,
- zhoršení školního prospěchu,
- pozdní příchody domů, časté přespávání u neznámých kamarádů.

Základní pravidla primární prevence

Cílem je předcházet rizikovému chování.

V prevenci se nejvíce prozatím osvědčila kombinace systematických dlouhodobých preventivních programů a přiměřených sankcí. Významnou roli hraje zapojení rodičů do organizace školy.

Specifická primární prevence rizika užívání návykových látek je zaměřená na: vědomosti, porozumění a způsoby přemýšlení, rozvoj vlastních názorů, osvojování a rozvoj sociálně

emočních dovedností a kompetencí, umožňuje stanovit realistické cíle, nabízí prostor k diskusi a vzájemnému porozumění, rozvoj sociálně přijatelných postojů a hodnot.

Nespecifická primární prevence bývá zaměřena na nesystémové předávání informací. Velmi významným prvkem je rozvíjení volnočasových aktivit zvláště pro děti.

Doporučené postupy

Konzumace návykových látek ve škole

1. Při přistižení žáka je primárně nutné mu zabránit v další konzumaci.
2. Návykovou látku je třeba odebrat za přítomnosti další osoby a zajistit, aby nedošlo k další konzumaci.
3. Pedagogický pracovník posoudí, zda žákovi nehrozí nějaké nebezpečí. V případě, že je žák ohrožen na zdraví a životě volá lékařskou službu první pomoci (155) a Policii České republiky, informuje okamžitě zákonného zástupce žáka, s nímž se dohodne se na dalším postupu.
4. Jestliže nebezpečí nehrozí, sepiše stručný záznam s vyjádřením žáka, (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne dokument podepsat, uvede tuto skutečnost do zápisu. Záznam založí školní metodik prevence do své agendy. Vyrozumí vedení školy.
5. Škola vyrozumí zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole. Současně splní škola oznamovací povinnost k orgánu OSPOD.
6. V případě nedostupnosti zákonného zástupce, vyrozumí škola OSPOD, vyčká jeho pokynů a vyžádá si pomoc.
7. Škola v zájmu dítěte informuje zákonného zástupce o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace, doporučí rodičům, aby vyhledali odborníka a informovali se o léčbě (adiktologie, středisko výchovné péče, nestátní organizace zabývající se prevencí). Vysvětlí rodičům nutnost léčby a důležitost motivace.
8. V případě důvodného podezření na intoxikaci žáka může v určitých případech pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost návykových látek (zkouška ze slin, z potu) ze zákona 379/2005 Sb. §16. Jedná se o situace ve výuce, které představují odůvodněné riziko ohrožení života nebo zdraví dětí, žáků nebo jiných osob nebo odůvodněné riziko poškození majetku. V případě pochybnosti pedagogický pracovník oprávnění k orientačnímu vyšetření nevyužije.
9. Kázeňská opatření.

Nález omamných a psychotropních látek ve škole

a) Nález látky v prostorách školy:

1. Látku nebudeme podrobovat žádnému testu na zjištění struktury.
2. Je neprodleně informováno vedení školy a sepíše záznam o nález.
3. Látku je za přítomnosti dalšího pedagogického pracovníka vložena do obálky, na kterou je uvedeno datum, místo a čas nález. Obálka je orazítkována, podepsána a uschována do trezoru.
4. O nález škola neprodleně informuje místní oddělení Policie České republiky

b) Nález látky u žáka

1. Látku nebudeme podrobovat žádnému testu na zjištění struktury.
2. Je neprodleně informováno vedení školy.
3. V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, je látka předána přivolanému lékaři. Pedagogický pracovník neprodleně informuje zákonného zástupce dítěte, se kterým se dohodne na dalším postupu.
4. Jestliže nebezpečí nehrozí, je za přítomnosti ředitele školy (případně zástupce ředitele nebo metodika prevence) sepsán stručný záznam s vyjádřením žáka, (datum, místo, čas, jméno + podpis žáka), v případě, že žák odmítne dokument podepsat, uvede tuto skutečnost do zápisu. Záznam založí školní metodik prevence do své agendy.
5. Škola vyrozumí zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole. Současně splní škola oznamovací povinnost k orgánu OSPOD.
6. V případě nedostupnosti zákonného zástupce, vyrozumí škola OSPOD, vyčká jeho pokynů a vyžádá si pomoc.
7. O nález škola neprodleně informuje místní oddělení Policie České republiky

c) Podezření, že žák má u sebe omamné a psychotropní látky:

1. Je vyrozuměna Policie ČR.
2. Je informován zákonný zástupce žáka, u něhož byla látka nalezena. Zároveň škola informuje OSPOD.
3. Žák je izolován od ostatních žáků školy a je pod soustavným dohledem do příjezdu Policie ČR. V žádném případě nebude provedena osobní prohlídka ani prohlídka věcí žáka.

d) Distribuce návykových látek ve škole

1. Distribuce návykových látek je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.
2. Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci návykových látek, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie České republiky, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.
3. Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a OSPOD.

6. Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus

Extremismus – porušování či zneuznávání základních etických, právních a jiných společenských standardů, zejména ve spojení s verbální nebo fyzickou agresivitou, násilím nebo hrozbou násilí. Je motivován zejména rasovou, národnostní, náboženskou či sociální nenávistí.

Rasismus dělí společenské skupiny podle rasového klíče .

Xenofobní chování je takové, které na základě subjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojmány a v krajních případech může vést k jejich poškozování.

Antisemitské jednání poškozují objekt židovského charakteru.

Mezi rizikové chování žáků patří:

- verbální a fyzické napadání spolužáků, zaměstnanců kvůli jejich politickému či náboženskému přesvědčení anebo rasovému, národnostnímu, etnickému či třídnímu původu,
- agitace ve prospěch extremistických hnutí na půdě školy a snaha o získání nových stoupenců mezi vrstevníky,
- zanedbávání školních povinností kvůli volnočasovým extremistickým aktivitám mimo školu.

Žákům je třeba zprostředkovávat demokratické hodnoty a principy lidských práv a

tolerance. Také s nimi hovoříme o extremismu a o negativěch spojených s minulostí a současností extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů.

Doporučené postupy:

1. Je třeba zjistit hloubku extremistického přesvědčení u jednotlivců, případně vazby na extremistickou skupinu mimo školu. Zároveň je třeba zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole.
2. Je třeba okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky.
3. V případě zjištění hlouběji zakotvených postojů (opakované verbální či vizuální projevy s možným extremistickým podtextem, účast žáka v extremistické partě, užití násilí s extremistickým podtextem) informujeme rodiče a nabídneme jim spolupráci.
4. V případě závažných projevů (především násilných) informujeme Policii České republiky (podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost a na takto motivované vážnější formy násilí).
5. Ve výuce se zaměříme na výuku této problematiky, pozveme experty k diskuzi se žáky.

7. Sebepoškozování, poruchy příjmu potravy

Jedná se o komplexní autoagresivní chování, které lze nejlépe chápat jako nezralou odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody.

Za patologické sebepoškozování se obecně nepovažuje poranění, které je v dané kultuře tolerované (např. piercing a tetování), či začlenění do skupiny vrstevníků nebo demonstrace vlastní hodnoty mezi nimi (snaha být „cool“ a „in“).

Mezi způsoby sebepoškozování patří: **řezání, pálení kůže, škrábání, píchání jehlou, rozrušování hojících se ran, kousání, údery, nárazy, tahání vlasů a kůže,....**

Nejčastějším místem poškození však bývají ruce, zápěstí a stehna. Mezi poruchy příjmu potravy řadíme především mentální anorexii a bulimii. Ty představují ve svých projevech mezní polohy jídelního chování od život ohrožujícího omezování příjmu potravy až po přejídání spojené se zvracením nebo jinou nevhodnou kompenzací energetického příjmu. Pro obě poruchy je příznačný nadměrný strach z tloušťky, nespokojenost s tělem a nadměrná snaha o

dosažení štíhlosti a její udržení.

Pokud pedagog zjistí příznaky sebepoškozování, situaci konzultuje s výchovným poradcem či metodikem prevence. V případě nutnosti je dále navázána spolupráce s rodiči žáka, pediatrem či psychopediatrem, eventuálně je osloven orgán sociálně právní ochrany dítěte. Pedagogický pracovník není terapeut!

Doporučené postupy

1. V případě přímého rizika závažného ublížení či ohrožení života škola kontaktuje psychiatrické oddělení či kliniku spádové nemocnice i nedobrovolně – cílem je zabránit vážnému poškození zdraví žáka!
2. Pokud žák není aktuálně ohrožen závažným sebezraněním, jsou osloveni zákonní zástupci žáka a jsou jim předány kontakty na dostupné psychiatrické či psychologické ambulance či krizová centra, která mohou dále pomoci situaci řešit. Je třeba snažit se navázat systematickou dlouhodobou spoluprací mezi rodinou a školou.
3. V případě poruch příjmu potravy je vhodné vyrozumět nejen rodiče, ale také pediatra, a to vždy, když dítě výrazněji zhubne, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací (stačí informace od vrstevníků). Rodiče je vhodné informovat, i když dítě nechodí do školní jídelny.
4. Dítě a rodinu je třeba motivovat k návštěvě specialisty (psychiatrické a psychologické ambulance, krizová centra, linky důvěry).
5. Jsou stanoveny jasné hranice a pravidla chování žáka na půdě školy.

8. Negativní působení sekt

Pojem „sekta“ – pod tímto pojmem rozumíme v kontextu primární prevence rizikového chování určitou ohraničenou sociální skupinu, jejíž členové sdílejí ideologický koncept, jehož prostřednictvím se skupina vymezuje vůči svému okolí, a dochází při tom k postupné sociální izolaci, manipulaci a ztrátě soukromí.

Pro sekty jsou charakteristické tyto rysy:

- izolovanost, relativní uzavřenost,

- posilování pocitu výlučnosti,
- udržování nonkonformního opozičního postavení,
- touha po zbudování ideálního společenství,
- zdůrazňování etických rozměrů náboženského života,
- autoritativní systém řízení,
- existence jednotného a vysvětlujícího univerzálního klíče,
- eklekticismus (myšlení, kdy se jedinec nedrží hotových systémů, vzorů, ale vybírá si z nich jen ty prvky, které se mu zdají být nejlepší).

Možné problémy: Především komerční zneužívání touhy mladistvých po něčem zakázaném a tajemném. Dochází tak ke zneužívání návykových látek (především marihuany), alkoholu, k rizikovému sexuálnímu chování, ale může hrozit také sebevražedné jednání u těch dospívajících, kteří se příliš ztotožní s literárními postavami a touží po smrti a osudu upíra.

U každého podezření na výskyt osob ovlivněných novými náboženskými směry ve škole by měly být informovány tyto osoby:

- ředitel školy,
- rodiče / zákonný zástupce ovlivněného žáka,
- třídní učitel.

V odůvodněných případech je dále možné kontaktovat školního psychologa, metodika prevence, výchovného poradce, OSPOD či Policii České republiky.

Škola by v oblasti nových náboženských směrů měla:

- 1) seznámit žáky s riziky a praktikami těchto skupin,
- 2) umět zmapovat existenci a základní charakteristiku konkrétních sekt v České republice,
- 3) naučit žáky rozlišovat mezi sektou a tradičním náboženstvím a možnostmi pojetí,
- 4) vymezit pojem sekta, jeho významové roviny,
- 5) seznámit žáky s možnými riziky vstupu do sekty a s procesem závislosti na sektě (manipulace, pronásledování, pocity viny a méněcennosti, zmocňování se majetku členů apod.),
- 6) zabývat se základními předpoklady inklinace lidí k těmto skupinám,
- 7) umět diskutovat se žáky o dané tematice a snažit se odpovědět na případné dotazy.

Základní pravidla primární prevence

- Vždy _naslouchat svým žákům, mít přehled o tom, jaké jsou mezi nimi aktuální informace.
- Nikdy striktně nekázat a neodsuzovat.

- Vyhybat se tabuizaci některých témat – mluvit se dá i o satanismu, jde jen o to, jak.
- Poskytovat co nejobektivnější informace za využití všech dostupných uvedených zdrojů.
- Nikdy nezesměšňovat a nedegradovat (nejen mediální) „idoly“.
- V případě podezření na konkrétní problém v okolí se snažit získat co nejvíce informací.
- V případě rozhodnutí jednat, snažit se konzultovat s odborníky

9. Rizikové sexuální chování

Rizikové sexuální chování může negativně ovlivňovat jedince, který se ho dopouští, či se ho nějakým způsobem dotýká, a to jak v čase, kdy se odehrává, tak i v budoucnosti. Následně se může projevit ve vývoji psychiky (např. posun hodnot), v psychologicko-sexuologické oblasti (např. preference patologických sexuálních aktivit), ve zdravotní (např. pohlavně přenosné nemoci) a sociální oblasti (např. navazování neadekvátních sociálních vazeb).

K rizikovému sexuálnímu chování patří např. předčasný začátek pohlavního života, vysoká frekvence pohlavních styků, náhodné známosti, či prostituční chování.

Dítě může být buď aktivním konatelem rizikového sexuálního chování, nebo jeho obětí.

Za sexuální rizikové chování je považován soubor projevů chování doprovázejících sexuální aktivity a vykazujících prokazatelný nárůst zdravotních, sociálních a dalších typů rizik. Může se jednat o chování v populaci běžné (např. nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti). Patří sem také různé nové fenomény přinášející riziko i jiných než pouze zdravotních dopadů, jako je například zveřejňování intimních fotografií na internetu či jejich zasílání mobilním telefonem, eventuálně nahrávání na video se zvýšeným rizikem zneužití takového materiálu.

V oblasti primární prevence je třeba především vytvářet zdravé postoje, které následně ovlivňují chování jedinců (případně i změnu postojů) a to ještě dříve, než k sexuálnímu rizikovému chování skutečně dojde.

Mezi základní principy prevence rizikového sexuálního chování patří:

- preventivní programy přizpůsobit věku a vzdělání cílové skupiny,
- předávat informace o způsobech ochrany před nemocemi,
- informovat o tom, co je sexuální zneužívání a rizikové sexuální chování,
- upozorňovat na práva dítěte a důstojnost člověka,
- podporovat tvorbu zdravých postojů k vlastnímu tělu, vztahům a sexuálnímu chování,
- minimalizovat projevy nesnášenlivosti, předsudky apod. v oblasti vztahů, sexu a sexuální orientace,

- zabezpečit lepší spolupráci školy a rodiny,
- propojit zdravotní, sociální a výchovné intervence.

Existují tři základní ukazatele, kdy lze sexuální chování pokládat za škodlivé a kdy by měl učitel zasáhnout:

- 1) pokud ho dítě neprovádí v soukromí;
- 2) pokud vznikne podezření, že při něm nějak zraňuje sebe nebo někoho dalšího;
- 3) pokud se ze sexuálního chování stane nutkavé chování.

Je dobré, pokud je možná spolupráce s rodiči. V tomto případě lze, podle závažnosti, řešit vzniklou situaci buď na půdě školy nebo zprostředkovat kontakt rodičů se specializovaným pracovištěm, které nabízí psychologické terapeutické a poradenské služby.

Základní pravidla primární prevence

Nejdůležitějším prvkem primární prevence je VZTAH. Učitel by měl a priori pracovat na vytváření dobrého vztahu s každým dítětem jednotlivě. Součástí účinné prevence má být také včasné poučení dítěte, na koho se může obrátit v případě nouze nebo ohrožení (policie, učitel, zdravotník atd.). V případě potřeby je možné předat zákonným zástupcům kontakty (pediatrie, gynekologie, urologie, sexuologie).

Učitel by měl o částech lidského těla týkajících se pohlavních orgánů mluvit bez zvláštního emočního náboje. Dítě by mělo být informováno o všem, co ho zajímá, důležitou však zůstává forma sdělení. Pokud se učitel necítí zcela jist či nedokáže odpovědět na nějakou otázku dítěte, je důležité dát dítěti najevo, že jeho otázku slyší, že neubírá na jejím významu, jenomže neumí přesně odpovědět. Zároveň by měl mít v záloze někoho, na koho může dítě odkázat.

Doporučené postupy

- Zjištění sociálního klimatu ve třídě – popis, včasná intervence, besedy aj.
- Učitel si může všimnout i tělesných změn u dítěte viditelných pouhým okem. Pokud by v této oblasti učitel shledal něco podezřelého nebo něco, co se mu zná mimo normu, měl by na to upozornit rodiče a nabídnout jim návštěvu odborníka (pediatr, sexuolog, gynekolog, androlog či urolog).
- Pedagog by si měl být vědom, že je potřeba brát vážně každé sdělení dítěte, a nepodceňovat je. Učiteli rovněž nepřísluší posuzovat pravdivost oznámení či tvrzení dítěte. To přísluší až soudu, resp. soudnímu znalci.

Dospělý je povinen chránit a prosazovat nejlepší zájem dítěte. Zjištěné násilí páchané na dítěti (i sexuální) je povinen ohlásit Orgánů sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) nebo Policii České republiky.

10. Týrání a zneužívání dětí

Jedná se o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která je pro naši společnost nepřijatelná. Dítě nejčastěji poškozují jeho rodiče a další členové rodiny.

Změny v chování dítěte:

- celková stísněnost a nezájem o dění kolem,
- zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými,
- úzkost a vyděšené reakce v přítomnosti konkrétních dospělých osob,
- zvýšená citová dráždivost a agresivní projevy na sebemenší podněty,
- váhání s odchodem domů po vyučování,
- sebepoškozování,
- útěky z domova.

Nejčastější známky na těle dítěte:

- opakovaná zranění včetně zlomenin,
- modřiny a otoky,
- otisky různých předmětů a rukou na těle,
- stopy po opaření nebo popálení cigaretou.

Některé známky zanedbávání:

- trvalý hlad, podvýživa,
- chudá slovní zásoba,
- špatná hygiena,
- nedostatek dohledu – dítě je večer doma samo, venku pobývá dlouho do tmy,...
- vyčerpanost,
- vyhození z domova.

Některé projevy zanedbávaného dítěte:

- má chudé nebo velmi špatné vztahy s rodiči,

- touží po citu a pozornosti jakéhokoliv dospělého,
- je neobvykle unavené až apatické, někdy naopak nezvládnutelné,
- všechno jí hladově a hltavě,
- chodí za školu nebo do ní chodí pozdě, má potíže s učením,
- zdráhá se odcházet domů.

Základní pravidla primární prevence

V případě zjištění syndromu CAN učitel nepostupuje sám, dle závažnosti informuje pediatra, OSPOD, místní oddělení Policie České republiky, či další odborníky.

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje školskému zařízení za povinnost nahlásit tuto skutečnost na OSPOD. Pomoci informovat mohou také intervenční centra, linky důvěry.

V rámci všeobecné prevence je třeba zařadit tuto problematiku do výuky. Je třeba žáky informovat o:

- dětských právech,
- hranicích, které by neměl ani rodič překročit,
- co dělat, pokud se dítě setká s prvními projevy týrání, zneužívání či zanedbávání,
- tzv. tabu zónách na těle dítěte,
- na koho se obrátit.

Doporučené postupy:

1. Důležitá je všímavost pedagoga, zda dítě nese nějaké stopy týrání. Jde o změny chování žáka či o fyzické známky vypovídající o násilném zacházení s dítětem.
2. Pedagog by se měl vždy pokusit navázat s žákem osobní kontakt. Rozhovor s dítětem nemusí vést pouze třídní učitel, ale i jakýkoliv jiný zaměstnanec školy, kterému žák důvěřuje. Vystoupení týraného dítěte z anonymity je to nejtěžší, co po něm můžeme chtít!
3. Další informace je možné získat od spolužáků či sourozenců.
4. Ve většině případů je vhodné oslovit rodiče, kteří by měli okomentovat to, jak si vysvětlují problémy, které učitel u dítěte vyzoroval. Můžeme tak i zjistit, že skutečnou příčinou žákova neobvyklého chování je něco jiného než domácí týrání.
5. Pokud dítě samo přizná, že je týráno, nebo si tuto informaci učitel jinak potvrdí, je vhodné kontaktovat odborníky a kontaktovat OSPOD, případně místní oddělení Policie České republiky.

Sexuální zneužívání

Je každé nepřiměřené vystavení dítěte sexuálnímu činu nebo chování, které vede k uspokojování potřeb zneuživatele.

Dítě je obětí sexuálního zneužívání

1. Pokud se dítě svěří s touto informací, informujeme jen nejnnutnější okruh osob, pokud se zneužívání dopouští rodič, neinformujeme ho.
2. S dítětem komunikujeme, avšak nevyšetřujeme – toto přísluší psychologovi a policii.
3. Je třeba dítěti sdělit, že skutečnost je nutné ohlásit na policii.
4. Případ oznámíme a předáme Policii ČR.

Dítě je obětí sexuálního napadení

1. Jestliže se dítě stalo obětí napadení cestou do školy a útočníkem je neznámá osoba, potom urychleně vše oznámíme policii, rodičům a orgánu sociálně právní ochrany dítěte.
2. Dítě neopouštíme až do příchodu rodičů.

11. Doprava

Metodika řešení problému: V oblasti dopravy téměř výlučně komunikuje učitel s rodiči dítěte a domlouvá případné akce orientované na zvýšení kompetencí dítěte v dopravním systému. Výjimečně kontaktuje policii, a to zejména v případě, kdy je svědkem aktivit dětí, které mohou vést k dopravním nehodám.

Vhodné metody (prevence): - dopravní besedy v prostředí školy (Policie ČR, Městská policie) - použití multimediálních pomůcek (např. PC hry, DVD, www.ibesip.cz) - praktický nácvik na dopravním hřišti-informační letáčky pro žáky a rodiče-třídnické hodiny s tematikou dopravní výchovy.

Kontakty:

a) Policie:

Obvodní oddělení Policie České republiky Hodonín

tel.: 974 633 470

e-mail: ho.oop.hodonin.sekret@pcr.cz

b) Oddělení sociálně právní ochrany dětí:

Městský úřad Hodonín

tel.: 518 316 441

email: prokopova.martina@muhodonin.cz

c) Adiktologie:

Adiktologická ambulance Hodonín

tel.: 518 343 842

email: k-centrum@hodonin.charita.cz

d) Středisko výchovné péče:

Středisko výchovné péče Hodonín

tel.: 778 759 388

email: info@svphodonin.cz

e) Pediatři:

MUDr. Danuše Hlásenská

tel. 518 346 530

email: d.hlasenska@seznam.cz

f) Pedagogicko-psychologické poradny Břeclav a Hodonín

Břeclav - tel. 519 373 996, email: info@pppbreclav.cz

Hodonín - tel.: 518 606 411, email: ppp.hodonin@ho.orgman.cz

g) Krizové centrum pro děti a dospívající Brno

tel: 541 229 298

email: kchapalova@cssbrno.cz

h) Linky důvěry:

Linka Bezpečí – tel. 116 111

email: pomoc@linkabezpeci.cz

ch) Intervenční centrum Brno (Spondea)

tel.: 725 735 883

email: intervencni-centrum@spondea.cz

Vypracoval:
Jana Kolaciová

